

**Emlékezés Weltner Andorra (1910-1978), a Magyar Tudományos Akadémia
levelező tagjára**
**Remembering Andor Weltner (1910-1978), Corresponding Member of the
Hungarian Academy of Sciences**

Weltner Andor jogtudós, egyetemi tanár, az állam- és jogtudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja Pápán (Veszprém vármegye) született 1910. október 19.-én és Budapesten hunyt el 1978. szeptember 21.-én. A munkajog területén a legkiemelkedőbb hazai szaktekintélyek közé tartozott. Átfogó munkajogi tudományos munkássága mellett a munkaszociológia és a munkavédelem jogi vonatkozásaival is foglalkozott.

A Magyar Tudományos Akadémia Weltner Andort 1970. február 4.-én tartott közgyűlésén választotta meg levelező tagjának, székfoglaló előadását a „Fejlődési tendenciák a munkajogban és tudományában” címmel 1971. január 21.-én tartotta.

Weltner Andor édesapja Weltner Sándor (1875–1959) orvos ezredes, édesanyja Lóvy Margit. Apai nagyszülei Weltner Károly (1837–1915) kereskedő és Kohn Rozália (1840–1920), anyai nagyszülei Lóvy Adolf (1847–1908) kincstári szállító és Wohl Matild. Weltner Andor felesége Steinitz Klára volt.

Weltner Andor a Pápai Református Kollégiumban érettségizett 1928-ban. Jogtudományi doktori oklevelét 1932-ben szerezte meg a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Egyetemi tanulmányai alatt Szladits Károly, a XX. század első felében élt kiemelkedő magánjogász könyvtársegéde. Már egyetemi hallgatóként publikált cikkeket. 1932–1933-ban sorkatonai szolgálatát teljesítette az I. honvéd gyalogezred karpaszományosaként. Leszerelését követően, 1933 és 1937 között előbb szülővárosában, Pápán Kaufmann Andornál, majd a fővárosban dolgozott ügyvédjelöltként. 1937-ben sikeresen letette az egységes bírói- és ügyvédi vizsgát, ezt követően 1942-ig Glückstahl Andor ügyvédi irodájában volt alkalmazott.

Pályája kezdetén érdeklődése elsősorban a gazdasági jog egyes kérdéseire irányult. Behatóan foglalkozott például a devizakorlátozás magánjogi vonatkozásaival. 1936-ban megnyerte a Magyar Jogász Egylet pályázatát és munkája könyv formátumban megjelent a Pázmány Péter Tudományegyetem magánjogi szemináriumok kiadványsorozatában.

1942–1943-ban a keleti fronton, a Don-kanyarban, 1944-ben Zirc és Hatvan környékén volt munkaszolgálatos. Röviddel ezután a buchenwaldi koncentrációs táborba deportálták, ahonnan előbb Offenburgba, majd Dachaubába került. A tábor felszabadítását követően 1945 augusztusában tért haza Magyarországra. A felszabadulás után a Kommunista Párt oldalára állt.

1945-ben Budapesten megnyitotta saját ügyvédi irodáját, amely 1948-ig működött. 1948-tól oktatott a Pázmány Péter (1950-től Eötvös Loránd) Tudományegyetem Munkajogi Tanszékén mint megbízott előadó. E mellett 1948-ban a gazdasági munkajog magántanárává habilitált a Magyar Agrártudományi Egyetemen. 1948-ban több társával együtt megalapították Magyarország első ügyvédi munkaközösségét, ahol 1949-ig dolgozott. 1949-től 1952-ig a

Nehézipari Minisztérium jogi főosztályán dolgozott, ezt követően a Kohó- és Gépipari Minisztérium önálló jogi osztályát vezette.

1951-ben kapott megbízást az Eötvös Loránd Tudományegyetem Munkajogi Tanszékének vezetésére, amely beosztást 1978-ban bekövetkezett haláláig betöltötte. Oktatói, tanszékvezetői munkája mellett 1956–1957-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékáni, 1957–1958-ban pedig dékánhelyettesi tisztségét látta el.

1952-ben sikeres védését követően az állam- és jogtudományok kandidátusa lett. 1961-ben megszerezte a jogtudományok doktora fokozatot. Disszertációját „A szocialista munkajog és az üzemi demokrácia” címmel írta. Ebben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságra jelölő ajánlása szerint olyan tételeket fejtett ki, amelyek valóra váltását a gazdasági reform érlelte meg. A fő téma a dolgozók bevonása a vállalati tevékenység megszervezésébe és ellenőrzésébe, melynek szerveként a Munka Törvénykönyvében szabályozandó üzemi tanácsot jelölte meg. Művében felvetette és jogilag is megalapozta az üzemi demokrácia gondolatát, az üzemi kollektíva belső munkajogi jogalanyiságát. Weltner Andor monográfiájával a gazdaságirányítás reformját megelőzve valóságos áttörést hajtott végre, hiszen csak a gazdaságirányítás 1968. évi reformja nyitott utat elgondolásainak, és ezen az úton a gyakorlat még csak néhány éve járt.

1970-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának választotta. 1977-től a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának elnöke lett. 1971. január 21.-i, „Fejlődési tendenciák a munkajogban és tudományában” című akadémiai székfoglalójában három meghatározó kérdést emelt ki. Az első a munkajog önálló jogággá válása. Hangsúlyozta: mindennek háttérében az állt, hogy e jogágazat a munka szocialista megszervezésének sajátos gazdasági-társadalmi törvényszerűségeihez igazodott. Elsősorban azért, mert az állampolgárok társadalmi tulajdonban álló munkaeszközökkel kapcsolták össze munkaerejüket, ennek következtében munkavégzésüket nem áruviszonyok között teljesítik. Mindez újszerű gyakorlati megoldásokat, dogmatikai kategóriákat és elméleti megoldásokat igényelt, melyeket csak eltorzítva lehetett volna „beerőszakolni” más jogágak keretei közé. Másrészt felhívta a figyelmet, hogy a munkajog tudományának – amennyiben fel kíván készülni a fejlődés által támasztott új igények megfelelő időben történő kielégítésére – a társadalomtudományokon túlmenően különösen fontos a technikai, a technológiai, a műszaki fejlődés olyan elemeinek (pl. a munkafolyamatok gépesítése, az automatizálás, az atomenergia békés célokra történő felhasználása) figyelemmel kísérése, mivel ezek hatással rendelkeznek a munkajog által szabályozott társadalmi viszonyokra. Ezzel kapcsolatban külön kiemelte, a technikai fejlődés milyen új megoldási igényeket támaszt a munkavédelem területén. Harmadrészt hangsúlyozta a munkajog nemzetközi vonatkozásainak intenzívebb tudományos kutatási igényét. Ezt megítélésére szerint egyfelől a munkaerő nemzetközi mozgásának bővüléséből eredő, elméletileg is megoldásra váró olyan kérdések támasztották, miszerint melyik ország munkajogának szabályait kell alkalmazni, ha a munkaviszonynak valamely nemzetközi vonatkozása van. Másfelől kiemelte a nemzetközi megállapodások megkötésének szükségességét arra az esetre, ha Magyarország és más állam között kölcsönös, intézményes munkaerőmozgás kerül megszervezésre. Weltner Andor a jogösszehasonlítás egyik hazai úttörője volt.

Weltner Andor felismerte a tudomány interdiszciplináris művelésének fontosságát is, és javaslatára jött létre a munkatudomány körében ezt szolgáló akadémiai Munkatudományi Bizottság, amelynek első elnöke volt. Jogásztársai a halálát megelőző napokban határozták el, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává történő megválasztását javasolják.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem mellett 1968-tól több külföldi egyetemen előadott vendégprofesszorként (Bécs, Göttingen, Linz, London, Róma, Tampere). Oktatói tevékenysége mellett 1955-től 1977-ig a Magyar Jogász Szövetség Munkaügyi Bizottságának elnöke volt, valamint elnökként irányította a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat munkajogi bizottságának tevékenységét is. 1952-től 1972-ig a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet kormányszakértőjeként dolgozott. 1945-től 1956-ig szerkesztette a Jogtudományi Közlöny című lapot, továbbá állandó munkatársa volt több hazai és külföldi szakfolyóiratnak is. A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadónál Nagy Lászlóval közösen szerkesztették az 1966-tól megjelenő Munkajogi Kézikönyvek sorozatot.

Az 1950-es években behatóan foglalkozott a tervgazdálkodás törvényi szabályozásával is. A gazdasági jog tudományos vizsgálata örvén jutott el a munkajog területére, amelynek kiemelkedő szakértője és tudósa lett. A második világháborút követően jelentősen hozzájárult a munkajog alkotmányjogi és magánjogi rendszerének magyarországi kialakításához, az 1951. évi munka törvénykönyve kodifikációjához. A szorosán vett munkajogi kérdések mellett előszeretettel vizsgálta a szocialista munkaszervezés egyes vonatkozásait, így például a munkafegyelem kérdését és lehetséges jogi szabályozását, a gazdálkodó és társadalmi szervek munkaszervezetét és munkaügyi gyakorlatát, az üzemi demokráciát és a munkavédelem jogi környezetét.

A munkajog viszonylag új területein számos tisztázatlan kérdésre adott tudományos magyarázatot. A magyar munkajogi szabályozás átfogó ismeretében több törvény és jogintézmény magyarázatát készítette el – például a közületi vállalatoknál alkalmazható fegyelmi felelősségről, társszerzőként a munka törvénykönyvéről és a munkaszerződésről. „Az érvénytelenség és orvoslása munkajogban” fontos hozzájárulás volt a munkajognak a polgári jogról történő leszakadásának folyamatában. Weltner Andor ebben a munkájában mutatta ki, hogyan jelentkezik az érvénytelenség problematikája a munkajogban, és miért tér el a polgári jog ezen intézményétől. Amint Eörsi Gyula megállapítja, ez a munkajog nagykorúsításának volt az egyik fontos aktusa, Weltner tudományos pályájának vezérfonala is az önálló szocialista munkajog elméleti megalapozása, intézményeinek tudományos kiépítése volt.

Tudományos munkásságának fő tételei, témái:

- a szocialista munkajog elkülönülése a polgári jogtól és önálló jogágazattá válása,
- a szocialista társadalmi munkaviszonyokból a munkajogi szabályozással szemben keletkező igények, követelmények feltárása, valamint
- az e követelményeket kielégítő munkajogi dogmatika kiépítése, az erre való ösztönzés.

Jogtudományi munkássága elismeréseként 1966-ban megkapta az Akadémiai Díj első fokozatát.

Pályája során mintegy tizenöt jogtudományi monográfiát, kétszáz szakpublikációt, több, számos kiadást megért munkajogi tankönyvet és egyetemi jegyzetet írt. Számos magyar és külföldi szaklapnak volt állandó munkatársa. A Magyar Tudományos Akadémiai levelező tagságra szóló ajánlása szerint Weltner Andor egyike volt a jogtudomány legtöbbet publikáló művelőinek. Ezen ajánlás szerint Weltner munkái igen nagy alapossággal, a nemzetközi szakirodalom teljes ismeretében születtek. Írásaiban önálló tudományos koncepciót dolgozott ki.

A korábban említett munkái mellett kiemelendő a „Magyar Munkajog” című egyetemi tankönyvének 1962-ben megjelent második kiadásában megállapította: a munkajogi szabályozás tárgyát a társadalmi viszonyok két csoportja alkotja. Az egyik a munkaviszony, amely a termelési viszonyoknak az az eleme, amely közvetlenül a munkatevékenység realizálása gazdálkodó, az igazgatási vagy a társadalmi szerv részére. A másik csoport a társadalmi a munkaviszonyok megszervezését szolgáló viszonyok (pl. a szakszervezetekkel, a vállalati dolgozók kollektíváival, a munkavédelmi, jóléti és kulturális szolgáltatásokkal, a szakképzéssel, a társadalombiztosítással és a munkaügyi vitákkal kapcsolatos viszonyok).

„A szocialista munkaszerződés” című, 1962-ben közzétett monográfiájában komoly súllyal jelentkezett a munkaszerződés és a munkaviszony elhatárolása. Weltner a munkaszerződést arra vezette vissza, hogy a dolgozó állampolgári minőségben, tehát nem polgári jogi értelemben résztulajdonos is, ugyanakkor egyéni viszonylatban továbbra is fennmarad az elkülönültség az elkülönítettség az állampolgár és a termelés eszközei között. Ami egyben az elvi alapja a munkaszerződésnek. „A szocialista gazdálkodó szervezet struktúrája” című tanulmányának vezérgondolatai: az államiság és társadalmiság munkamegosztása és együttműködése, a dolgozónak, mint a kollektíva tagjának a munkavégzést, elosztást és a döntésekben való részvételt magában foglaló státusza, a kollektív munkaviszonyok előtérbe állítása. Ennek következetes végig gondolása a munkajog önállósítását, új alapokra helyezését befejezetté tette és új gondolat sorokat indított meg műve folytatóiban.

Weltner Andort idegennyelvű publikációi és konferenciákon benyújtott referátumai révén jól ismerték a nevét Kelet és Nyugat munkajogászai. Munkásságának bemutatásakor szükségszerű a történelmi szemléletet alkalmazása, hiszen tevékenysége nem szakadhatott el a munkajog akkori szabályaitól, a korszakban uralkodó marxizmus-leninizmus viszonyaitól. Korábban ugyanakkor egyes megállapításai jelentős újításnak minősültek, e körbe sorolandó az üzemi demokrácia középpontba helyezése is. Weltner Andor sokszor a bírálatok keresztútjába került, amikor tudományos álláspontjának közzétételével – ugyan a reformok lojális kezdeményezőjeként – nem várta meg a hivatalos álláspont kinyilvánítását.

Weltner Andor főbb művei

A vétel nemzetközi szabályozása. Budapest, 1931.; *Devizakorlátozások magánjoga.* Budapest, 1936.; *A demokratikus gazdasági munkajog alkotmányjogi és magánjogi rendszere.* Budapest, 1947.; *A munka törvénykönyve és végrehajtási szabályai* (társszerző: Mikos Ferenc, Nagy László). Budapest, 1953.; *A magyar munkajog* (Egyetemi tankönyv). Budapest, 1955.; *Az üzemi*

tanács és a vállalati kollektíva. Budapest, 1958; *Az érvénytelen munkaszerződés.* Budapest, 1959.; *Az érvénytelenség és orvoslása a munkajogban.* Budapest, 1960.; *A szocialista munkajogviszony és az üzemi demokrácia.* Budapest, 1962.; *A munkavédelem jogi szabályai,* Budapest, 1962.; *A munkához való jognak, mint személyiségi jognak a védelme.* Budapest, 1963.; *A jogérvényesítés határideje a munkajogban.* Budapest, 1963.; *A társadalmi szervezetek szerepe az állami feladatok megoldásában a szocialista munkaszervezet területén.* Budapest, 1963.; *A szocialista díjazással kapcsolatos jogpolitikai kérdések.* Budapest, 1963.; *A munkáltatói jogalanyiség.* Budapest, 1964.; *A szocialista munkaszerződés.* Budapest, 1965.; *A szocialista gazdálkodó szervezet struktúrája.* Budapest, 1965.; *A munkafegyelem;* Budapest, 1966.; *A magyar munkajog* (Egyetemi tankönyv, társszerző: Nagy László). Budapest, 1966.; *Az egészség és testi épség védelme: Munkavédelem.* Budapest, 1970.; *Fundamental traits of socialist labour law, with special regard to Hungarian legislation.* Budapest, 1970.; *Fejlődési tendenciák a munkajogban és tudományában.* Budapest, 1971.; *Az üzemi demokrácia kapcsolata a társadalmi tulajdonnal, a vállalat szervezetével, a kollektív jogviszonyokkal és a szakszervezetek belső viszonyaival.* Budapest, 1974.; *A magyar munkajog fejlődése a felszabadulást követően.* Budapest, 1975.; *Rechtlicher Charakter des Kollektivvertrags und seine Entwicklungstendenzen.* Budapest, 1976.; *Réglementation juridique de la démocratie d'usine dans les pays socialistes.* Budapest, 1978.; *A magyar munkajog, Korunk tudománya.* Budapest, 1978.; *A munkajog és a vállalati törvény.* Budapest, 1978. és *Vállalati jog" vagy "munkajog".* Budapest, 1978.

Felhasznált irodalom

Tagajánlások, Magyar Tudományos Akadémia, Kézirat, 1970. 420-421.; https://real-j.mtak.hu/6144/1/Tagajanlasok_1970.pdf#page=143; Weltner Andor: *Fejlődési tendenciák a munkajogban és tudományában;* A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának közleményei; Gazdaság- és Jogtudomány, V. kötet 1-2. szám; 1971.; 125 – 138.; *Ki kicsoda: Életrajzi lexikon magyar és külföldi személyiségekről, kortársainkról.* Budapest: Kossuth. 1975. 638.; Kertész István: *Megemlékezés,* Magyar Tudomány 1979/1. szám, 236. – 238.; Eörsi Gyula: *Weltner Andor 1910 – 1978.,* Jogtudományi Közlöny, XXXIV. évf.; 1979. 1. szám, 62.; Magyar életrajzi lexikon III: Kiegészítő kötet (A–Z). In.: Kenyeres Ágnes. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 851.; *Weltner Andor emlékkönyv.* In.: Hágelmayer Istvánné, Kertész István; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.; Markó Csaba – Burkucs Kornélia – Balogh Margit – Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai, 1825. – 2002.*; In.: Glatz Ferenc, MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, Budapest, 2003.; 1403-1404.; Magyar nagylexikon XVIII. In.: Bárány Lászlóné, Budapest: Magyar Nagylexikon. 2003. 662.; Új magyar életrajzi lexikon VI., In.: Markó László. Budapest: Helikon. 2007. 1344–1345. és *Pályakép.* Névpont, 2013. <https://www.nevpont.hu/palyakep/weltner-andor-cf98f>

Horváth István
tanszékvezető, habilitált egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar Budapest

elnök, Magyar Jogász Egylet
Munkajogi és Szociális Jogi Szakosztály
email: horvath.istvan@ajk.elte.hu